

**Ibrahim GASHI**

**QËNDRIMI I FUQIVE TË MËDHA NDAJ KRIJIMIT TË  
ALEANCËS BALLKANIKE (1912) DHE SYNIMEVE TË SAJ**

**Abstrakt**

Krijimi i aleancës midis shteteve ballkanike për një luftë të përbashkët kundër Perandorisë Osmane sado që si ide është e hershme megjithatë erdhi në shprehje vetëm në fillim të dekadës së dytë të shekullit XX. Kjo koïncidon më forcimin e lëvizjes kryengritëse shqiptare (1908-1911) por edhe luftës italo-turke për Tripololin (1911). Nga ideja deri te krijimi i aleancës ishte një ndërmarrje shumë komplekse. Rivaliteti serbo-bullgar në një anë dhe synimet e shteteve sllave dhe ortodokse të Ballkanit që të linin jashtë çdo aleance shqiptarët, anipse këta po e luftonin sundimin osman, përbën një pjesë të këtij punimi, derisa theksi i saj do të bjerë me rolin që kishin fuqi të caktuara në mbështetje të idesë së krijimit të aleancës dhe hezitimet e shqetësimet e fuqive tjera. Rusia nga ana e saj printe grupin e fuqive mbështetëse, derisa Austro-Hungaria ishte njëra nga fuqitë më të shqetësuara nga krijimi i aleancës, duke e ngritur kështu alarmin edhe te Gjermania dhe Italia. Bërja publike e aneksit sekret që përmbante aleanca, i cili parashihte ndarjen e trashëgimisë turke në Evropë midis aleatëve ballkanikë, paraqet një moment kur edhe fuqitë mbështetëse (Franca dhe Britania) ngritën hezitimet dhe shqetësimet e tyre.

**Fjalë kyçe:** *Aleanca, Fuqitë e Mëdha, lufta, aleatët ballkanikë.*

**Krijimi i Aleancës dhe roli i Fuqive të Mëdha**

Ideja e afrimit të shteteve të Ballkanit dhe e krijimit të një aleance ndërmjet tyre u forcua sidomos në dhjetëvjetëshin e parë të shekullit XX. Ajo erdhi, përveç tjerash, edhe si rrjedhojë e raporteve ndërmjet Fuqive, të cilat i kishin të lidhura interesat e tyre me Ballkanin. Këtu, para së gjithash, mendojmë në Rusinë dhe në Austro-

Hungarinë.<sup>1</sup> Humbja e Rusisë në luftë kundër Japonisë dhe forcimi i pretendimeve të Austro-Hungarisë në Ballkan ndikuan në përsheptimin e afrimit të Rusisë me Britaninë e Madhe dhe me Francën, duke krijuar Antantën e përzemërt (1907).<sup>2</sup>

Diplomacia cariste në politikën e saj ballkanike e shihte të dobishme për interesat e saj strategjike idenë e afrimit të shteteve sllave të Ballkanit dhe krijimin e aleancave të qëndrueshme. Vetëm kështu Rusia do të arrinte ta forconte pozicionin e saj në Gadishull dhe nga ana tjetër të pengonte depërtimin në brendi të tij të rivalëve nga blloku austro-gjerman.<sup>3</sup> Sfida e afrimit të aleatëve ballkanikë rreth idesë së një aleance antiosmane u tregua e vështirë dhe e gjatë. Shtytje të madhe negociatave për arritjen e marrëveshjes, sidomos midis Serbisë dhe Bullgarisë iu dha diplomacia ruse përmes diplomatëve të akredituar në Ballkan, Hartvig<sup>4</sup> dhe Nekluidov.<sup>5</sup> Bisedimet bullgaro-serbe për krijimin e aleancës midis tyre u zhvilluan në fshehtësi të plotë. Vetëm qeveritë e Rusisë dhe të Anglisë ishin në dijeni të ekzistimit të këtyre bisedimeve. Qeveritë e tjera evropiane nuk ishin të informuara për këtë. Opinioni publik në Rusi dhe në Evropë tashmë e dinte iniciativën e Bullgarisë për krijimin e një konfederate ballkanike,

<sup>1</sup> Ibrahim Gashi, *Pavarësia e Shqipërisë dhe pasojat e Luftës së Parë Ballkanike 1912-1912*, Prishtinë, Universiteti i Prishtinës, 2013, 39.

<sup>2</sup> Henry Kissinger, *Diplomacia*, Tiranë: Shtëpia Botuese: Fan Noli, 2019, 191.

<sup>3</sup> Po aty, 191.

<sup>4</sup> Nikolas Hartvig (1854-1918), nga gjyshi trashëgonte mbiemrin gjerman. Mirëpo ai ishte një nationalist ekstrem rus. Si i ri ishte korrespondent i gazetës ultranacionaliste "Novoe Vremia". Ai posedonte një energji të madhe dhe ambicie të fuqishme personale. Gjatë qeverisjes së kontit V. N. Lamsdorf, si ministër i Jashtëm (1901-1906) aktiviteti i tij i pandërprerë në studimin dhe mbrojtjen e kauzës sllave dhe autoriteti i shtuar si drejtor në Departamentin Aziatik e bënë Hartvigun njërin nga figurat më influente në Ministrinë e Jashtme. Marrëdhëniet e gruas së tij me figurat e rangut të lartë të oborrit dhe aktiviteti i tij ishin një arsye e mirë për të shpresuar se ai do ta zëvendësonte Lamsdorfin. Por, pas zgjedhjes së Izvolskit ministër i Jashtëm, i cili sigurisht shihte te Hartvigu një rival të rrezikshëm, e dërgoi atë ambasador të Rusisë në Iran (1906-1909). Ashpërsia e Hartvigut në mbrojtjen e interesave ruse e sollën atë në konfliktësi me ambasadorin e këtushëm britanik dhe bënë që në vitin 1909 Hartvig të transferohej me shërbim në Beograd, shih: Edward C. Thaden, *Russia and the Balkan Alliance of 1912*, Pennsylvania, 65; Marco [Bozin Simic], "Nikola Hartvig, *Spolna politika Srbije pred Svetski Rat* ", Nova Evropa, knj.XVII, br.8 (26 April 1928), 257.

<sup>5</sup> Anatoly Nekluidov, *Russian Envoy in Sofia 1911-1913*, shih: Edward C. Thaden, *Russia and the Balkan Alliance of 1912*, Pensilvania, 65.

me përfshirjen edhe të Turqisë, të propozuar në gjysmën e dytë të vitit 1911. Por, opinioni nuk mësoi asgjë për negociatat serbo-bullgare deri në përfundimin e tyre, në mars 1912.<sup>6</sup>

Për ta ruajtur fshehtësinë e plotë të bisedimeve, diplomatët rusë, Hardvigu dhe Nekluidovi, kishin akorduar një takim të fshehtë gjatë rrugës së kthimit të delegacionit të lartë Bullgar në krye me kryeministrin Geshov nga Vjena me tren nëpërmjet Beogradit. Geshovi nuk u ndal në Beograd, por e vazhdoi udhëtimin e tij me të njëjtin tren për në Sofje. Në stacionin hekurudhor të Beogradit, trenit në fjalë iu bashkua edhe një vagon, në të cilin ndodhej ekipi negociues serb, në krye me Millovanoviqin. Bisedimet zgjatën plot tri orë, derisa treni po udhëtonte nga Beogradi deri në Llapovë (afër Nishit) dhe përfshinin çështjet më me interes për të dyja palët, përfshirë këtu edhe luftën italo-turke. Millovanoviqi u ankua për projektin e kontit Erental mbi krijimin e Shqipërisë autonome, e cila do të përfshinte vilajetin e Manastirit edhe Shkupin deri në afërsi të kufirit bullgar. “Kjo gjithsesi është e papranueshme”, - u shpreh ai, - duke propozuar që shtetet ballkanike me kohë duhet t’i qartësojnë llogaritë e tyre në Perandorinë Osmane. E vetmja zgjidhje do të ishte, sipas tij, aneksimi i Shqipërisë Veriore nga Serbia dhe i Shqipërisë Jugore nga Greqia.<sup>7</sup> Mirëpo, për këtë akoma nuk kishte ardhur koha. Fuqitë e Mëdha ishin të vendosura ta lokalizojnë luftën italo-turke dhe të mos lejojnë trazira të reja në Ballkan. “*Mirëpo në ndërkohë duhet të sigurojmë mbështetjen e Rusisë. Pa mbështetjen e saj nuk mundemi dhe nuk duhet të ndërmarrim asgjë. Por, para se të kërkojmë ndihmën e Rusisë, ne vetë duhet të arrijmë njëfarë marrëveshjeje, ta nënshkruajmë atë në tri kopje, një nga të cilat do t’i dorëzohej Rusisë*”, - u shpreh Millovanoviqi.<sup>8</sup> Takimi Millovanoviq-Geshov, siç vërejtëm më lart, u hapi rrugë negociatave ndërmjet Beogradit dhe Sofjes. Mirëpo, për ta ruajtur konferencën e tyre, palën serbe në këto bisedime do ta përfaqësonte ambasadori serb në Sofje, Spallajkoviqi. Në draftin e

<sup>6</sup> Dimitrije Djordjevic, *Kako su Velike Sile saznale za sklapanje Balkaskg Saveza 1912 godine*, Istoriski Glasnik, nr.4, Beograd 1954, 127-143.

<sup>7</sup> Dimitrije Djordjevic, *Pašić i Milovanović u pregovorima za balkanski savez 1912 godine*, Istoriski Casopis IX-X, Beograd 1959, 470-473.

<sup>8</sup> Geshov, *The Balkan League*, London: J. Murray, f. 16-17; Djordjevic, *Pašić i Milovanović u pregovorima*, Balcanika XL (2009), SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS - INSTITUTE FOR BALKAN STUDIES, 474; Ibrahim Gashi, *Pavarësia...*, 49.

parë të marrëveshjes janë të rëndësishme sidomos pikat 3 dhe 4, të cilat parashohin mundësinë e fillimit të luftës së dy vendeve kundër Turqisë. Në rast se dy shtetet nuk mund të merreshin vesh për fillimin e luftës, ato duhej të këshilloheshin me carin e Rusisë. Po ashtu, Serbia propozonte që nën arbitrazhin e Carit të bëhej ndarja e vilajeteve të Selanikut dhe të Manastirit ndërmjet Serbisë dhe Bullgarisë.<sup>9</sup>

Ngjashëm, por më pak në fshehtësi u zhvilluan edhe bisedimet me aleatët tjerë ballkanik. Edhe dy shtetet e tjera të Ballkanit, Greqia dhe Mali i Zi, duke mos dashur që në asnjë mënyrë të përjashtohen nga ndarja e zotërimeve turke në Ballkan, kishte kohë që po jepnin sinjale afrie rreth një aleance që tashmë kishte filluar të bëhej realitet. Aktive po tregohej posaçërisht diplomacia greke në tratativat e saj për afrim me Bullgarinë. Mirëpo, Sofja zyrtare, derisa po zhvillonte bisedime me Beogradin, nuk dha sinjale pozitive në ofertat serioze që vinin nga Athina. Në shkurt të vitit 1912, kur bisedimet me serbët kishin hyrë në fazën finale, bullgarët i kishin intensifikuar bisedimet me grekët. Mirëpo, për këtë akoma nuk e kishin njoftuar Rusinë.

Reporter i “The Times”, Bouchier, derisa po qëndronte në Sofje, kishte biseduar me Geshovin lidhur me marrëdhëniet me Greqinë. Geshovi me këtë rast ishte shprehur: “Marrëdhëniet tona me Greqinë janë të shkëlqyeshme, por ne jemi të interesuar t’i bëjmë akoma më intime. Gatishmëria që grekët e shprehin përmes agjencisë suaj përbën bazë të mirë për lidhjen e një marrëveshjeje. Ne presim nga qeveria greke që këto dëshira të na i përcjellë nëpërmjet ambasadorit të tyre te ne, Panasit”.<sup>10</sup> Fillimi i negociatave të para ndërmjet Mbretërisë së Serbisë dhe Mbretërisë së Malit të Zi, pas shpalljes së kësaj të fundit mbretëri, për krijimin e një marrëveshjeje për veprim të përbashkët në rast të komplikimeve të reja në Gadishullin Ballkanik, datojnë nga janari i vitit 1911.<sup>11</sup> Sipas të dhënave më të reja, bisedimet në Lucern përfunduan më 20 shtator/3 tetor 1912. Më 23 shtator/6 tetor në Beograd dhe në Cetinë u

<sup>9</sup> Ibrahim Gashi, *Pavarësia...*, 49.

<sup>10</sup> Thaden, *Russia and the Balkan Alliance...*, 101.

<sup>11</sup> Ibrahim Gashi, *Pavarësia...*, 58.

nënshkruan kopje të ngjashme të njërës dhe të konventës tjetër, të cilat i kishin sjellë delegatët që kishin debatuar në Lucern.<sup>12</sup>

Me krijimin kohë më parë të aleancës serbo-bullgare dhe më pas të asaj bullgaro-greke dhe së fundi të aleancës malazezo-serbe, krijimi i Aleancës Ballkanike mund të quhej punë e kryer. Dallimet ndërmjet qeverive të tjera të Ballkanit pa dyshim ishin më të pakta krahasuar nga interesat që ato kishin nga një luftë e përbashkët. Së këndejmi, pas bisedimeve, në prag të fillimit të luftës u arrit edhe marrëveshja ndërmjet Malit të Zi dhe Bullgarisë<sup>13</sup> dhe pati negociata për një marrëveshje verbale ndërmjet Greqisë dhe Malit të Zi,<sup>14</sup> ndërkaq negociatat serbo-greke nuk rezultuan me krijimin e aleancës formale serbo-greke.<sup>15</sup>

### Reagimet e Fuqive të Mëdha ndaj krijimit të Aleancës

Mbështetur në burimet diplomatike të kohës, Rusia nuk i kishte informuar aleatin tjetër të saj të Antantës, Francën për negociatat midis shteteve të Ballkanit dhe Fuqitë e Mëdha nuk dinin

<sup>12</sup> Po aty. Helmreich, *The Diplomacy of the Balkan Wars 1912-1913*, Virginia: Russell & Russell, 1969, f. 88.

<sup>13</sup> Nga gjysma e shtatorit 1912, Bullgaria dhe Mali i Zi u dakorduan për draftin e konventës ushtarake. Teksti përfundimtar i aleancës bullgaro-malazeze u nënshkrua nga dy qeveritë respektive, më 6 tetor 1912, shih: Thaden, *Russia and the Balkan Alliance*, 107.

<sup>14</sup> Përfaqësuesi bullgar në Cetinë, Kolushev, e njoftoi më 19 shtator Geshovin se deri atëherë nuk kishte asnjë marrëveshje të Malit të Zi me Greqinë. Më 10 tetor 1912, përfaqësuesi britanik në Sofje, e njoftoi Greyin: “Asnjëra, Bullgaria, Serbia dhe Greqia, akoma nuk kanë ndonjë marrëveshje me Malin e Zi, por është e kuptueshme se ato do ta mbështesin me një kompensim territorial apo në të holla mbas mbarimit të luftës”. Ndërkaq, përfaqësuesi i Francës në Athinë, Deville, raportonte Poincaren mbi ekzistencën e një marrëveshjeje orale ndërmjet Malit të Zi dhe Greqisë. Shih: Helmreich, *The Diplomacy of the Balkan Wars*, 89.

<sup>15</sup> Bisedimet serbo-greke për krijimin e aleancës politike dhe të konventës ushtarake të filluara nga fundi i gushtit 1912 nuk rezultuan me krijimin e aleancës, për shkak të rezervave që kishin të dy qeveritë rreth çështjeve territoriale në Maqedoni dhe në Shqipëri. Mirëpo, bisedimet asnjëherë nuk u ndërprejnë dhe nuk pati polarizime dhe konfrontime direkte rreth çështjeve të veçanta. Pas fillimit të luftës dhe sukseseve të ushtrive ballkanike, asnjëra nga dy qeveritë nuk e gjykonte si veprim të mençur nënshkrimin e ndonjë marrëveshjeje që do të përcaktonte ndarjen strikte të territoreve të pushtuara, kur gjasat dhe orekset për pushtime ishin shtuar së tepërmi tek të gjithë aleatët ballkanikë. shih: Mihajlo Vojvodic, *Srpsko-Grcki Pregovori o Savezu 1912.godine*, Balkanika, XIII-XIV, Beograd 1982-1983, 213-232.

gjë deri pak ditë para se të nisnin luftimet. “*Qeveria e Republikës (franceze) nuk kishte pasur dijeni për përgatitjen e traktateve ballkanike*”, - do të shkruante në kujtimet e tij edhe kryeministri dhe ministri i Jashtëm francez, Poincare. Sipas pohimeve të tij, Franca nuk kishte dijeni për tekstin e marrëveshjes as pas firmosjes, madje as rolin e saktë që kishte luajtur Rusia për përfundimin e këtyre marrëveshjeve. Franca, duke iu referuar të njëjtit burim, rezulton të kishte ngelur e prekur shumë për këtë lojë prapa shpine të Shën-Petersburgut, aleatit të saj të Antantës. Përpara faktit të kryer ajo ishte ankuar te qeveria ruse, duke ia treguar asaj rreziqet e këtyre “marrëveshjeve për luftë”.<sup>16</sup>

Kryeministri francez, z. Poincare, pasi mësoi për lidhjen e aleancës, reagoi fuqishëm te qeveria ruse që kjo aleancë nuk duhet të ndikojë në asnjë mënyrë në marrëveshjen evropiane për çështjen e lindjes. Reagimi i Poincares u bë në mënyrë të drejtpërdrejtë gjatë një vizite që kryeministri dhe ministri i Jashtëm francez i bëri Shën-Petërburgut gjatë gushtit të vitit 1912. Krahës qortimeve që ai ia bëri Sazanovit, që ata nuk ishin konsultuar fare me aleatët e tyre të Antantës, Poincare i kërkoi Sazanovit që Rusia të jetë e bashkuar me aleatët për të penguar fillimin e një lufte në Ballkan.

Një reagim i tillë ishte përshëndetur edhe nga fuqitë e tjera, veçmas nga ato të bllokut trepalësh (Austro-Hungaria, Gjermania dhe Italia). Në Vjenë, organi zyrtar i Balplacit, *Fremdenblat*, shkruante: “*Me një frymë të vendosur, edhe një herë qeveria franceze dha provën e ndjenjave të saj paqësore duke e parandaluar me zell... një luftë e cila është shfaqur me zanafillën e luftës së saj ballkanike*”.<sup>17</sup> Ngjashëm edhe në shtypin gjerman të kohës i bëheshin lëvdata ndërhyrjes së qeverisë franceze në favor të ruajtjes së paqes. “*Gazette de Voss*” shkruante: “... përpjekjet plot gjallëri të z. Poincare për ta bindur Rusinë dhe Austrinë në dëshirën e tyre të ndërsjellë e të heshtur për paqe dhe për çinteresimin e tyre në Ballkan, në rast se janë kurorëzuar me sukses, mund të lënë të shpresohet fort se paqja nuk do të turbullohet”.<sup>18</sup>

<sup>16</sup> Raymond Poincaré, *Lufta e Parë dhe e Dytë Ballkanike si dhe Konferenca e Londrës: (1912-1913)*, Shkup: Logos-A, 2005, 232.

<sup>17</sup> *Fremdenblat*, Wien, 7 tetor 1912.

<sup>18</sup> *Gazette de Voss*, cituar sipas, Poincare, *Lufta...*, 233.

Në Britani, “Times” i bënte nderime dhe i quante “përpjekje fisnike” veprimet e Poincares.<sup>19</sup> Edhe kur e mësuan se Aleanca ekzistonte, Fuqitë e Mëdha nuk ishin të bindura se mund të ruhej bashkëpunimi i shteteve ballkanike në një luftë eventuale kundër Portës. Për më shumë, edhe në rast se ky bashkëpunim do të ruhej, ato prapë nuk besonin se shtetet ballkanike edhe bashkërisht mund ta mundnin Perandorinë Osmane.<sup>20</sup> Mirëpo, situata në raportet midis shteteve të Ballkanit dhe Perandorisë Osmane dukej se në mënyrë të pandalshme po rrëshqiste drejt luftës. Përçapjet diplomatike të Francës, të Austrisë dhe të Rusisë po dukeshin të paefektshme në një kohë kur asnjëri nga aleatët ballkanikë nuk po mjaftohej me premtimet për një program reformash, që nën presionin e Fuqive të Mëdha Porta e Lartë obligohej se do ta realizonte.

Duke iu referuar korrespondencave diplomatike të diplomatëve francezë të akredituar në Ballkan, asnjë nga shtetet ballkanike nuk ishte i gatshëm të hiqte dorë nga plani i luftës. Më 7 tetor, diplomati grek në Paris, Romanos, ia dorëzoi Poincares një notë të z. Venizellos, në të cilën shprehej konsiderata për përpjekjet e Francës dhe të fuqive të tjera për ta ruajtur paqen, por në të njëjtën kohë bëhej e qartë se Greqia do ta përkrahë politikën dhe masat që do t'i marrë Aleanca Ballkanike. *“Qëndrimi solidar i katër shteteve ballkanike është i shtyrë nga gjendja e mjerueshme e të krishterëve, që në vend të reformave kaq herë të premtuara, e shikojnë fatin e tyre që nga dita në ditë të bëhet më i mjerë dhe kërcënohen nga rrënimi i plotë”*.<sup>21</sup> Në të njëjtën kohë, z. Panafje, ambasador francez në Sofje, e njoftonte Poincaren: *“Sobranie i ka votuar dje, më 6 tetor, projektligjet e paraqitura që iu hapin rrugë kredive, të cilat shkojnë në rreth 80 milionë. Fjalimi i kryeministrit në parlament, që ishte me tone të larta patriotike, është pritur me duartrokitje të gjata”*.<sup>22</sup> Lajmi më i shokuar për diplomacinë franceze sigurisht ishte deklarata e të ngarkuarit me punë të Malit të Zi në Peterburg: *“... meqë çështjet midis Malit të Zi*

<sup>19</sup> Raymond Poincare, *Lufta e Parë dhe e Dytë Ballkanike si dhe Konferenca e Londrës 1912-1913*, Logos'A, 2006, 233.

<sup>20</sup> Joseph Swire, *Shqipëria, ngritja e një mbretërie*, Tiranë: Shtëpia Botuese: “Dituria”, 2005, 119.

<sup>21</sup> Raymond Poincare, *Lufta...*, 234.

<sup>22</sup> Po aty, 235.

*dhe Turqisë nuk kanë gjetur zgjidhje, mbreti ka vendosur të përdorë armët”.*<sup>23</sup>

Si përfundim mund të thuhet se roli i Fuqive të Mëdha në krijimin e Aleancës Ballkanike ka qenë i ndryshëm. Së pari kemi Rusinë cariste e cila përmes diplomacisë së saj kishte rol të drejtpërdrejtë në krijimin e një momentumit më të relaksuar në marrëdhëniet midis shteteve ballkanike, pas një ftohjeje deri në shkallë acarimi që kishin përjetuar ato në fund të shek. XIX dhe fillim të shek. XX, veçmas ato ndërmjet Bullgarisë dhe Serbisë. Duke parë përçapjet diplomatike që bënë diplomatët rusë të akredituar në Sofje dhe në Beograd, mund ta kuptojmë së afrimi dhe lidhjen e Aleancës midis Sofjes dhe Beogradit ishte kryekëput kontribut dhe vepër e diplomacisë tjetër.

Aleati tjetër i Ruisë, Britania e Madhe, kishte informacione për negociatat që po zhvilloheshin, por ishte e bindur se një aleancë e tillë që mund të qonte në një koalicion lufte kundër Perandorisë Osmane ishte i largët, pothuaj i paarritshëm për shkak të divergjencave dhe mosbesimit që kishin monarkitë e Ballkanit midis tyre. Franca ishte fuqia që nuk kishte dijeni për ekzistimin dhe rrjedhën e bisedimeve për krijimin e Aleancës, ndaj dhe është pikërisht Franca, pra kryeministri dhe ministri i Jashtëm i saj Raymond Poencare, i cili kur e mësoi e zbardhi ekzistencën e këtyre bisedimeve si dhe e ngriti shqetësimin për kërcënimin që paraqiste një luftë eventuale nga aleatët ballkanikë kundër Perandorisë Osmane pa koordinimin me fuqitë perëndimore. Bërjen publike të lajmit diplomacia austro-gjermane e shndërroi në alarme për Fuqitë e Mëdha, duke kërkuar garancione nga vendet ballkanike se një aleancë e tillë nuk do të provokonte luftë. Epilogu dihet, në gjysmën e tetorit 1912, filloi Lufta e Parë Ballkanike e cila krijoi një *status quo* të re politike dhe territoriale në Ballkan dhe çoi në tensione dhe përballje të gjata diplomatike të gjashtë Fuqive të Mëdha të Konferencës së Ambasadorëve në Londër, e cila u thirr për ta sanksionuar këtë *status quo* të re territoriale në Ballkan.

---

<sup>23</sup> Po aty, 235.